C/2024/3673

26.6.2024

Det Europæiske Regionsudvalgs udtalelse – Forsvar af demokratiet

(C/2024/3673)

Hovedordfører: József KÓBOR (HU/EA), medlem af en kommunal forsamling: byrådet i Pécs (by med amtsstatus)

Basisdokumenter:

Meddelelse fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget om forsvar af demokratiet

COM(2023) 630 final

Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om ændring af forordning (EU) nr. 1024/2012 og (EU) 2018/1724 for så vidt angår visse krav fastlagt i direktiv (EU) XXXX/XXXX

COM(2023) 636 final

Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om harmoniserede krav i det indre marked vedrørende gennemsigtighed i interesserepræsentation, som udføres på vegne af tredjelande, og om ændring af direktiv (EU) 2019/1937

COM(2023) 637 final

Kommissionens henstilling om inkluderende og robuste valgprocesser i Unionen og en mere synlig europæisk dimension og en mere effektiv gennemførelse af valget til Europa-Parlamentet

C(2023) 8626 final

Kommissionens henstilling om fremme af inddragelse og effektiv deltagelse af borgere og civilsamfundsorganisationer i den offentlige politikudformning

C(2023) 8627 final

POLITISKE ANBEFALINGER

DET EUROPÆISKE REGIONSUDVALG (RU),

Generelle bemærkninger

1. Det Europæiske Regionsudvalg fastholder, at EU's stabilitet, sikkerhed og velstand afhænger af, at de demokratiske principper, værdier og institutioner bevares på alle niveauer. Udvalget påpeger, at de ydre forudsætninger for at opretholde disse værdier omfatter international fred og sikkerhed samt bibeholdelse af normale økonomiske og politiske forbindelser på vores planet. Demokratiet bukker under i tider med krig, fattigdom eller usikkerhed, eller når folk frygter fremtiden. Dette pålægger imidlertid Den Europæiske Unions lederskab, herunder Kommissionen og medlemsstaternes regeringer, et særligt ansvar;

2. Det Europæiske Regionsudvalg forsvarer retsstatsprincippet, lighed for loven og magtens tredeling, som udgør grundlaget for demokratiet og fundamentet for den gældende fællesskabsret, som EU bygger på;

3. glæder sig over, at arbejdet med de foranstaltninger, som blev fremlagt i handlingsplanen for europæisk demokrati, er godt i gang og bidrager til at styrke den demokratiske modstandsdygtighed ved at fremme valgintegritet, beskytte mediefrihed og -pluralisme og styrke bekæmpelsen af desinformation og udenlandsk informationsmanipulation og indblanding;

4. mener, at robuste valgsystemer og -processer med minimale forstyrrelser er grundlæggende forudsætninger for demokrati, og at borgerne forventer høje standarder for redelighed hos offentligt ansatte. Udvalget advarer om, at korruptionssager på EU-plan i alvorlig grad undergraver offentlighedens tillid til EU-institutionerne;

5. støtter kraftigt alle bestræbelser på at fremme, beskytte og styrke det europæiske demokrati og på bedre at udstyre samfund og offentlige myndigheder med midlerne til at reagere på fælles eksterne trusler mod den demokratiske proces;

6. mener, at magtens tredeling er afgørende for, at demokratiet kan fungere. Det er lige så vigtigt, at offentlige repræsentanter udviser lederskab og optræder med værdighed og integritet. I denne ånd understreger udvalget betydningen af, at disse repræsentanter aktivt fremmer inddragelse og omhyggeligt tjener almenvellet ved at basere deres indsats på borgernes ønsker og behov;

7. påpeger, at der i det nuværende hurtigt skiftende sikkerhedsmiljø bør træffes specifikke foranstaltninger til rettidig og effektiv håndtering af udfordringerne for demokratiske værdier og institutioner, herunder polarisering, skjult indflydelse og anden indblanding samt vold og hadefuld tale rettet mod folkevalgte repræsentanter;

8. mener, at borgerne har ret til at være uenige og til uden hverken udenlandsk eller indenlandsk indblanding at udskifte regeringer ved valg;

9. bemærker, at konferencen om Europas fremtid var en vigtig demokratisk øvelse, men at dens konklusioner endnu ikke er gennemført;

10. støtter helhjertet op om udveksling af erfaringer og udbredelse af god praksis for at styrke demokratiet i EU;

11. påpeger, at de lokale og regionale myndigheder har konkret viden, når det gælder om at kortlægge potentielle trusler mod de demokratiske processers integritet og konsolidere demokratisk praksis på lokalt plan, og at de er med til at styrke det europæiske demokrati ved at fremme og lette borgernes deltagelse i det offentlige liv og dermed i valg på europæisk, nationalt, regionalt og lokalt plan. Udvalget beklager den manglende anerkendelse af dette i de initiativer til styrkelse af det europæiske demokrati, som fremlægges på EU-plan;

12. gentager sin opfordring til – med støtte fra lokale og regionale myndigheder – at oprette en stedbaseret mekanisme for dialog med borgerne, som vil sikre en tovejskommunikation mellem borgerne og EU-institutionerne.

Fremme af inkluderende og robuste valgprocesser

13. Det Europæiske Regionsudvalg slår til lyd for, at inkluderende og robuste valgprocesser i EU bør følge de højeste demokratiske standarder, og fremmer initiativer til at øge valgtilgængeligheden og det politiske engagement i god tid inden selve valget for at medvirke til en høj valgdeltagelse;

14. støtter alle bestræbelser på yderligere at styrke den europæiske dimension og en mere effektiv gennemførelse af valget til Europa-Parlamentet, inddrage alle borgere i valget og lette udøvelsen af valgrettigheder i forbindelse hermed;

15. finder det af afgørende betydning, at valglove sikrer øget deltagelse og repræsentation på lokalt plan;

16. bemærker, at lokale og regionale myndigheder spiller en vigtig rolle, når det kommer til at fremme frie, retfærdige og modstandsdygtige valg i EU's medlemsstater;

17. opfordrer til, at valgprocesserne gøres mere robuste i fuld overensstemmelse med de grundlæggende rettigheder og demokratiske værdier, der er nedfældet i EU-standarder og internationale standarder;

18. anerkender, at de lokale og regionale myndigheder også har et særligt ansvar for at beskytte informationsmiljøet omkring valg ved at sikre, at vælgerne får de rigtige oplysninger på en rettidig, tilgængelig og forståelig måde, og ved at håndtere valgrelateret informationsmanipulation, indblanding og desinformation i samarbejde med andre interessenter;

19. understreger betydningen af, at de lokale og regionale myndigheder giver alle grupper af borgere, herunder unge og borgere, som befinder sig i en sårbar situation, såsom personer med handicap og personer, der taler mindretalssprog, oplysninger om grundlæggende regler og praktiske ordninger i forbindelse med udøvelsen af deres valgrettigheder, og at de sikrer, at der fortsat er traditionelle afstemningsmetoder til rådighed i deres lande;

20. anerkender, at ligestilling mellem kønnene spiller en afgørende rolle med hensyn til at styrke den demokratiske modstandsdygtighed, og slår til lyd for initiativer, der støtter kvinders lige deltagelse i valgprocesserne, både som vælgere og kandidater, og understreger betydningen af politikker, der fjerner hindringer for kvinders politiske engagement;

21. glæder sig over bestræbelserne på at styrke samarbejdet og udvekslingen af bedste praksis inden for demokratiske og robuste valgprocesser på europæisk plan, herunder inden for rammerne af Det Europæiske Valgsamarbejdsnetværk. Udvalget beklager imidlertid, at den lokale og regionale dimension ikke er blevet tilstrækkeligt tænkt ind i dette samarbejde på trods af netværkets mål om at beskytte valg på alle niveauer, og opfordrer derfor netværket til at afholde et møde, der specifikt drejer sig om at beskytte lokale og regionale valg;

22. mener, at der bør lægges særlig vægt på at sende oplysninger til nationale eller naturaliserede EU-borgere, der bor i tredjelande, med henblik på at sikre deres korrekte deltagelse i valg, der finder sted i Europa.

Fremme af borgernes deltagelse i den offentlige politikudformning

23. Det Europæiske Regionsudvalg bakker op om en inkluderende og effektiv inddragelse af borgere, civilsamfundsorganisationer og menneskerettighedsforkæmpere i den offentlige politiske beslutningsproces;

24. minder om, at de lokale og regionale myndigheder spiller en central rolle, når det kommer til at fremme en bred og inkluderende demokratisk deltagelse og sikre et støttende og inkluderende miljø, der gør det muligt for borgerne at deltage effektivt;

25. erkender betydningen af digitale løsninger for at øge borgernes deltagelse, men anerkender samtidig, at det fortsat er nødvendigt at give mulighed for at kunne møde op personligt, hvor det er relevant;

26. påpeger, at det er vigtigt at styrke unges deltagelse i EU's demokratiske liv, og henviser til Det Europæiske Regionsudvalgs og Det Europæiske Ungdomsforums fælles anbefalinger, der indgår i chartret om unge og demokrati. Udvalget understreger de lokale ungdomsråds rolle som vigtige platforme for inddragelse af unge i den demokratiske forvaltning og beslutningsprocesserne, og minder om sin opfordring til medlemsstaterne om i alvorlig grad at overveje at sænke valgretsalderen til 16 år ved alle lokal- og regionalvalg i Europa. Udvalget opfordrer til, at der udarbejdes data og udveksles viden om de institutionelle ordningers indvirkning på unges politiske deltagelse, f.eks. om minimumsalderen for at stemme og stille op til valg ([1]);

27. finder det særlig vigtigt, at borgerne deltager i processer, hvor medlemmerne af lokalsamfundet beslutter, hvordan en del af et offentligt budget skal anvendes, ved at udpege og prioritere projekter i forbindelse med offentlige udgifter. Deltagelsesbaseret budgettering resulterer i et dybere forankret demokrati, stærkere samfund og en mere ligelig fordeling af offentlige midler;

28. understreger, at lokale og regionale myndigheder er nogle af grundpillerne i et velfungerende demokrati, idet de tilskynder borgerne til og sætter dem i stand til at deltage aktivt i den offentlige politikudformning på forskellige måder såsom gennem borgerpaneler, borgerdialoger og borgerforsamlinger, online såvel som offline;

([1]) Det Europæiske Regionsudvalgs udtalelse om fremtiden for ungdomspolitikken i EU. Overvejelser om ungdomspolitik og integration af ungdomspolitikken i forbindelse med det europæiske ungdomsår 2022 (EUT C 79 af 2.3.2023, s. 30).

29. anerkender, at inddragelse af civilsamfundsorganisationer hører med til at respektere retsstatsprincippet, og at en effektiv og inkluderende deltagelse af dem kun kan garanteres, hvis de kan arbejde i et trygt miljø, hvor deres og deres medlemmers grundlæggende rettigheder respekteres;

30. fremhæver, at det er afgørende at øge bevidstheden om vellykkede eksempler på borgerdeltagelse på de områder, der har størst betydning for dem, for at tilskynde til et større borgerengagement i politikudviklingen. I den henseende peger udvalget på eksemplet med UNECE's Århuskonvention, som EU inden for sit ansvarsområde samt alle medlemsstater er part i, og som garanterer almindelige borgere processuelle rettigheder, herunder offentlig deltagelse i beslutningsprocesser på miljøområdet, hvilket giver borgerne en stemme i opfyldelsen af målene i den europæiske grønne pagt;

31. understreger betydningen af, at de lokale og regionale myndigheder får tilstrækkelige ressourcer, og at der gives offentlig og privat finansiering til civilsamfundsorganisationer. Udvalget glæder sig over, at EU giver lokale og regionale myndigheder og civilsamfundsorganisationer finansieringsmuligheder til at gennemføre projekter, der bidrager til at fremme EU's værdier, og fremhæver betydningen af de EU-strategier, der skal resultere i en Union med lige muligheder;

32. opfordrer EU-institutionerne til at styrke inddragelsen af lokale og regionale myndigheder samt deres europæiske og nationale paraplyorganisationer og til at konsolidere deres deltagelse;

33. er fortsat fast besluttet på at styrke kommunikationen mellem EU-institutionerne, lokalsamfundene og borgerne gennem sit netværk af regional- og lokalpolitikere i synergi med Kommissionens projekt »Opbygning af Europa med lokale byrådsmedlemmer«, afholdelse af lokale dialoger og inddragelse af unge folkevalgte politikere i RU's aktiviteter;

34. understreger, at det er nødvendigt, at borgerne inddrages i fastlæggelsen eller ændringen af den offentlige politik på europæisk, nationalt, regionalt og lokalt niveau. Borgernes deltagelse i denne proces er afgørende for accepten af disse politikker. Uden forudgående inddragelse kan gennemførelsen af disse politikker møde modstand hos borgerne.

Øget gennemsigtighed i forbindelse med interesserepræsentation på vegne af tredjelande

35. Det Europæiske Regionsudvalg opfordrer indtrængende Europa-Parlamentet og Rådet for Den Europæiske Union til at foretage en grundig vurdering af det foreslåede direktiv og foreslå nødvendige ændringer med fuld respekt for de grundlæggende rettigheder og demokratiske værdier;

36. bemærker, at definitionen af begrebet interesserepræsentation er noget uklar. Derfor skal der anvendes en yderst bred, generel, ideologisk neutral og praktisk tilgang for at sikre, at interesserepræsentation tydeligt kan påvises og er gennemsigtig. Det er en selvfølge, at alle, der træder ind i det offentlige rum, skal pålægges krav om at identificere sig selv og om gennemsigtighed;

37. advarer om, at der med det pågældende forslag skabes et skel mellem behandlingen af de økonomiske aktiviteter i forbindelse med interesserepræsentation, der udføres på vegne af enheder i tredjelande, og de økonomiske aktiviteter i forbindelse med interesserepræsentation, der udføres på vegne af multilaterale organisationer, hvis politiske og økonomiske potentiale og interesserepræsentation hovedsagelig burde ligge uden for Den Europæiske Union;

38. udtrykker bekymring over den mulige virkning af det foreslåede direktiv, som kan føre til utilsigtede og uforholdsmæssigt store konsekvenser (for udenlandsk finansierede enheder), samtidig med at det ikke effektivt opfanger de reelle trusler mod demokratiet;

39. advarer om, at det er afgørende, at der anvendes velbegrundede og rimelige gennemsigtighedsstandarder for alle, og at man går varsomt frem i betragtning af det foreslåede direktivs potentielle dominoeffekt i andre dele af verden;

40. fordømmer enhver uberettiget begrænsning af de grundlæggende frihedsrettigheder og begrænsninger af det civile og politiske rum i strid med menneskerettighedslovgivningen, herunder de såkaldte »love om udenlandske agenter«;

41. mener, at visse civilsamfundsorganisationer henset til de mål, som de forfølger, og de midler, som de råder over, kan have en betydelig indflydelse på det offentlige liv og den offentlige debat, hvilket i sådanne tilfælde kan betyde, at målet om at øge gennemsigtigheden af finansieringen af foreninger anses for at være et tvingende alment hensyn. Restriktioner bør imidlertid kun pålægges med legitime mål for øje, f.eks. af hensyn til den nationale sikkerhed, den offentlige sikkerhed eller den offentlige orden, og bør stå i rimeligt forhold til målet om at beskytte sådanne interesser samt gennemføres ved brug af de mindst indgribende midler til at nå det ønskede mål ([2]).

([2]) Jf. f.eks. C-78/18.

Konklusion

42. Det Europæiske Regionsudvalg glæder sig over Kommissionens forslag om at inddrage borgerne i valgprocessen og øge offentlighedens tillid til valg samt forfølge politikker, der sætter lokale og regionale myndigheder og borgerorganisationer i stand til at deltage i den offentlige debat og politikudformning;

43. understreger, at de lokale og regionale myndigheder spiller en central rolle i forsvaret af det europæiske demokrati og er en uundværlig byggesten i den europæiske demokratiske struktur, hvor beslutningerne skal træffes så tæt på borgerne som muligt, jf. artikel 10, stk. 3, i TEU;

44. opfordrer Kommissionen til at prioritere samarbejdet med de lokale og regionale myndigheder for effektivt at beskytte demokratiet i EU, samtidig med at nærhedsprincippet og retsstatsprincippet respekteres og fremmes.

Bruxelles, den 17. april 2024.

Vasco ALVES CORDEIRO
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg